

1 MODULIS: Inovatyvios pedagoginės priemonės, siekiant patobulinti pagrindinius kognityvinius bei antrinius prekognityvinius priešmokyklinio amžiaus vaikų sugebėjimus

1- ma mokymų dalis – Gerinti bendras žinias apie ankstyvą vaikystę

- 1.1. Imlus ir išraiškingas bendravimas
- 1.2. Ankstyvi raštingumo ir skaičiavimo įgūdžiai
- 1.3. Bendrieji ir subtilūs motoriniai įgūdžiai
- 1.4. Pasirengimas mokyklai

2 – a mokymų dalis – Nekognityvinių socialinių sugebėjimų tobulinimas

- 2.1. Savarankiškumas
- 2.2. Savikontrolė
- 2.3. Pozityvus socialinis elgesys

3 – čia mokymų dalis – Polinkis mokytis

- 3.1. Motyvacija mokytis
- 3.2. Atidumas ir įžvalgumas
- 3.3. Prisitaikymas prie pokyčių
- 3.4. Atsakomybės prisiėmimas

4 – ta mokymų dalis – Kaip elgtis susidūrus su kultūrine įvairove bei vaikų įtraukimu

- 4.1. Pluralistinis požiūris
- 4.2. Mokymo patarimai siekiant integruoti vaikus
- 4.3. Mokymo patarimai susiję su įvairiautaškumu
- 4.4. Įvairiautės erdvės ruošimas mokiniams ir jų šeimoms

Inovatyvios pedagoginės priemonės, siekiant patobulinti pagrindinius kognityvinius bei antrinius prekognityvinius priešmokyklinio amžiaus vaikų įgūdžius

Įžanga

Priešmokyklinio ugdymo vaikams yra būdingas spartus vystymasis: fizinis, kognityvinis ir socialinis emocinis. Visi šie aspektai yra itin glaudžiai susiję tarpusavyje, o taip pat gali būti nagrinėjami atskirai, siekiant tikslesnių, aiškesnių rezultatų. Viena iš kognityvinių funkcijų – gebėjimas slopinti reakciją – daugiausiai priklauso nuo priekinės smegenų dalies vystymosi (fizinis aspektas), šis įgūdis reikšmingas bendravimui, tokiam kaip laukimas pašnekovo reakcijos (socialinis emocinis intelektas).

Šiuo laikotarpiu vyksta ženklus trijų kalbos lygių tobulėjimas: semantika (spartus žodžių įsisavinimas), sintaksė (žodžių kombinacijų derinimas) ir pragmatika (tai, kaip mes naudojame kalbą komunikacijos tikslams – kalbos pritaikymas kontekstui). Tinkamas tarimas yra būtinas suvokiant raidės reikšmę bei jos vaizdinę reprezentaciją. Ikimokykliniame amžiuje ypač sparčiai vystosi motorika. Tai vyksta dvejais etapais: pagrindinės ar esminės motorinės funkcijos (šuoelis, posūkis, metimas ir kt.) bei sudėtingos ar smulkiosios motorinės funkcijos (piešimas, rašymas, batraiščių rišimas ir kt.) vystymasis. Socialinio – emocinio intelekto vystymuisi reikalingi resursai tiek iš vaikų, tiek iš suaugusiųjų pusės, taip pat būtina skirti dėmesio j tai, kaip galima tobulėti. Savarankiškumas, savikontrolė bei pozityvus socialinis požiūris apima daugelį socialinio – emocinio intelekto elementų ir galiausiai veda link siekiamos elgsenos.

Šiuo laikotarpiu dominuojantis vaiko raidos etapas yra juntamasis (suvokimas, reprezentacija), tačiau reikia nepamiršti ir pranašesnių procesų (mąstymo, atminties). Nesąmoningas dėmesio sutelkimas yra dominuojantis ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpe, tuo tarpu sąmoningas palaiptumui tobulėja. Iš esmės, vaikai kopijuoja suaugusiųjų poelgius, tačiau yra labai svarbu vaikus skatinti įdėti savo indėlį, kaip jie elgtųsi susiklosčiusioje situacijoje. Kuomet vaikas priima aplinkinių poelgius ar žodžius kaip faktą, vaiko sąmonėje formuojamos ribos, kurių jam peržengti nedera.

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Kalbos svarba iki mokyklinio amžiaus vaikų tarpe yra dažna įvairių tyrimų tema. Kalbos rolė yra pabrėžiama vystantis protiniam mąstymui, suvokimui, komunikacijos įgūdžiams susijusiems su vaiko gebėjimu sklandžiai išreikšti savo mintis, norus žodžiais, pavyzdžiui, vaizdingai atkartoti išgirstą pasaką, raiškiai atpasakoti išgyventą įvykį ar iš kitų išgirstą istoriją.

Iki mokyklinio amžiaus vaikas lankydamas darželį praturtina savo pasaulio suvokimą, kurio pradą yra šeima. Darželyje vaikas yra supažindinamas su matematikos pradmenimis (skaičiai, kiekiai, geometrinės figūros). Visos šios žinios tampa bendru suvokimu, formuojančiu vaiko mąstyseną.

1.1 Imlus ir ekspresyvus bendravimas

Vaiko kalbos vystymasis ir teisingas jos vartojimas yra nuolatinis pedagogų rūpestis. Mokymosi darželyje metu vaikai įgyja žinias, kurių pagalba kalba sklandžiau, kalba įgauna tinkamą struktūrą, taikomą pagal reikiamą kontekstą, naudojamas žodynas praturtinamas tiek naujais, tiek sudėtingesniais žodžiais. Pabrėžiama bendravimo pratimų, laisvo dialogo, teisingo ir nuoseklaus idėjų bei minčių reiškimo, gramatinių priemonių įsisavinimo svarba. Siekiant tokio kalbėsenos vystymosi ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpe, svarbu užtikrinti instrukcinio – edukacinio proceso organizuotumą, kurio tikslas įtraukti vaikus ir kalba, ir mintimis.

Norint geriau suprasti vaikų kalbos vystymąsi, pateikiami rekomenduojami internetiniai šaltiniai:

- *Vaiko kalbos vystymosi etapai, de J. Piaget*
(<https://www.youtube.com/watch?v=qel7JS1HZEc>)
- *Dvikalbiai vaikai – pranašumai ir problemos*
(https://www.youtube.com/watch?v=Me_v82q0ins)

Žodyno turinimas ir bendravimo įgūdžių vystymąsis gali būti pasiekiamas įvairiais metodais. Tyrimų metu nustatyta, jog žodyno vartojimas ir jo plėtojimas yra artimai siejamas su bendravimu. Stebėdamas aplinką vaikas formuoja jį supančio pasaulio, objektų ir reiškinių supratimą, nustato jų tarpusavio ryšius. Pritaikydamas anksčiau išmoktas žinias naujai informacijai, vaikas geriau jas reiškia žodžiu bei taiko specifinę terminologiją. Pasakojamos istorijos prisideda prie platesnio pasaulio suvokimo, protinio mąstymo tobulėjimo, tačiau labiausiai paveikiamas kalbos vystymąsis – klausant pasakų vaikai susiduria su naujais išsireiškimais ir žodžiais. Pasakos yra skirtos supažindinti vaikus su kalbos struktūromis, gramatinių struktūrų įvairove, vaizdingos kalbos gražumu, taip pat formuoja mąstymo įgūdžius.

- *Pasakų sekimo patarimai* (<https://www.youtube.com/watch?v=8dLWG-uQVUM>)
- *Pasakų sekimo metodai* (<https://www.youtube.com/watch?v=hEgREFpqFfA>)

Dirbant su jaunesniais nei 3 metų vaikais, rekomenduojama specifinė Montessori (Montessori) trijų žingsnių kalbos mokymosi metodika (<https://www.youtube.com/watch?v=EH2nZmX0ntc>). Teisinga ikimokyklinio amžiaus vaiko kalba tobulėja tinkamai vartojant leksiką, gramatiką ir fonetiką. Šie aspektai yra svarbūs užtikrinant sėkmingą vaiko integraciją mokykloje, taip pat visapusiškos asmenybės formavimąsi.

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

- Žingeidi ir vaizdinga vaikų komunikacija (<https://www.youtube.com/watch?v=PhHWd99IHVE>)

1.2 Ankstyvo raštingumo ir skaičiavimo įgūdžiai

Teisingas raidžių, dvigarsių ir žodžių tarimas yra būtina sąlyga norint išmokti tinkamai skaityti, rašyti ir išstbulinti bendrą raštingumą. Vaikas įsisavina savo gimtąją kalbą imituodamas aplinkinius, naudodamas išsireiškimus dar nesuvokdamas jų prasmės ir gramatinės reikšmės. Pedagogo tikslas yra pritaikyti tinkamus metodus, kurie padėtų ikimokyklinio amžiaus vaikui sąmoningai naudoti išmoktus žodžius.

- Kalbos pamoka pagal Montesori pedagogiką (<https://www.youtube.com/watch?v=DshFPTdCJc0&t=123s>)

Žaidimas – labiausiai tinkamas metodas, kurį taikant vaikas įsitraukia į pateiktos užduoties įvykdymą. Dažniausiai taikomas metodas yra dirbtinis fonetinis – analitinis mokymas, kuris supažindina vaiką su sakiniiais, žodžiais, skiemenimis, garsais ir jų pertvarkymais. Žaidimai tokio amžiaus vaikams yra svarbūs, norint ištaisyti tarimo klaidas. Tai vykdoma prašant vaikų atlikti kvėpavimo pratimus, pamėgdžioti onomastiką, garsus, dvigarsius siekiant tobulinti klausą.

- Kūrybiški žaidimai (<https://www.youtube.com/watch?v=CfDPIOQLiFo>)
- Smagūs edukaciniai žaidimai (<https://www.youtube.com/watch?v=ARD8YLxDUEI>)

Greta raštingumo mokymosi ikimokyklinio amžiaus vaikai yra pratinami prie veiklų susijusių su matematika. Tokie užsiėmimai padės geriau suvokti kiekius, sąmoningai skaičiuoti atskirus vienos grupės elementus, sklandžiai pereiti iš subjektyvaus mąstymo prie visumos suvokimo. Matematinė veiklų įvairovė prisideda prie mąstymo procesų vystymosi ir praktinio taikymo: analizės, sintezės, palyginimo, abstraktumo. Prieš skaitmenų supratimą ir sąmoningą jų naudojimą, vaikas turi suvokti objektų kiekius, tarpusavio sąsajas ir atlikti įvairias susijusias procedūras.

- Matematinė veiksmų integravimas anglų kalboje (<https://www.youtube.com/watch?v=I7n7yX5fmRc>).

Sisteminė matematinė užsiėmimų organizavimas dėka, kartu su palaipsniui sudėtingėjančiomis užduotimis ir jų įsisąmoninimu, matomas aiškus ikimokyklinio amžiaus vaikų mąstymo tobulėjimas priešmokyklinio periodo pabaigoje. Pritaikydami analizės, palyginimo ir apibendrinimo procesus, vaikai sąmoningai suvokia abstrakčią skaitinę reikšmę.

- Interaktyvūs užsiėmimai 2-6 metų amžiaus vaikams (<https://www.youtube.com/watch?v=pSAC1hrVtDg>), kurie gali būti naudojami siekiant tobulinti raštingumo, logikos, matematikos, motorikos, koordinacijos bei kitus įgūdžius darželyje.

Matematiniai pratimai turi svarbią rolę vystantis vaiko suvokimui, bendram supratimui, jo taikymui, kartu veikiant logikai ir kūrybiniam mąstymui.

1.3 Bendrieji ir subtilūs motoriniai įgūdžiai

Motorinių gebėjimų formavimasis yra palaipsniui pasiekiamas ir ilgai trunkantis procesas, kuris gali būti prarastas pakartotinai nenaudojant tobulinamo įgūdžio.

Lavinant motorikos įgūdžius yra taikomi keli etapai:

- *Pradinė stadija – aiškinimu ir demonstravimu pasiekama fazė, kurios dėka yra suformuojamas atitinkamas motorinis įgūdis. Esant poreikiui, gebėjimas gali būti skaidomas į smulkesnius komponentus.*
- *Įtvirtinimo stadija – sudaryta iš teisingo technikos atlikimo.*
- *Tobulinimo stadija – motorinio įgūdžio naudojimas įvairiomis sąlygomis, jo įtraukimas į kitus taikomus gebėjimus bei įgūdžių kombinacijų atlikimas.*

Vienas svarbiausių ikimokyklinio amžiaus vaikų poreikių yra judrūs žaidimai. Svarbus harmoningas fizinis vaiko vystymas atitinkantis ikimokyklinuko konstituciją. Lygiagrečiai intelekto raidai svarbu stiprinti raumenis, sąnarius, kvėpavimo bei širdies ir kraujagyslių sistemas. Atliekant fizinius pratimus yra pasiekiamas psichologinis balansas, savikontrolė, vaikas įgauna pasitikėjimą savo jėgomis, išmoksta sutarti su kitais.

- *Žaidimai skirti motorinių įgūdžių tobulinimui (<https://www.youtube.com/watch?v=yuVkkhpiHTA>).*

Motorinių gebėjimų formavimo ašis – psichologinių procesų vystymasis, vedantis intelekto augimo link: dėmesio sukaupimo, tyrinėjimo, modeliavimo, sprendimų priėmimo. Besimokydamas motorinių gebėjimų ir juos taikydamas įvairiose situacijose, vaikas įtraukiamas į aktyvų dalyvavimą, kurio dėka besivystantys įgūdžiai perauga į asmenines savybes: pasitikėjimą savimi, drąsą, valią ir savikritiką. Komandiniai žaidimai grupėmis moko vaikus bendradarbiavimo, savitarpio pagalbos, priklausymo grupei.

- *Praktiniai užsiėmimai taikomi motorinių įgūdžių vystymui (<https://www.youtube.com/watch?v=g2b7i095uN0>)*

Išmokti motoriniai gebėjimai ikimokyklinio amžiaus vaikui gelbsti ir namų aplinkoje: atlikti namų ruošos darbus, keliauti į ekskursijas su tėvais, taip pat laikytis asmeninės higienos – savęs priežiūros, apsirengimo, savarankiškumo.

1.4 Pasirengimas mokyklai

Darželyje vaikas įgauna pirmųjų socialinių patirčių. Dėl dydžio, veiklų ir įvairovės darželis yra naujovių šaltinis vaiko gyvenime. Jo pratinimasis prie naujos aplinkos yra ilgalaikis procesas, kuris priklauso nuo vaiko, pedagogų ir šeimos narių pastangų. Nepažinti, nematyti iššūkiai bei patirtys laukia vaiko šiame naujame pasaulyje. Darželio pagrindinė užduotis – integruoti ir susisteminti gebėjimus įgytus pirmais gyvenimo metais, padėti užmegzti ryšius su aplinkos elementais, vystyti tarpusavio santykius ir bendravimą su kitais, supažindinti vaiką su informacijos sisteminimo ir perdavimo būdais, pasiekti socialinių santykių poreikius.

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Atsižvelgiant į vaiko amžių, darželio pedagogas tampa asmeniu atsakingu už vaiko auklėjimą, sudominimą įvairiomis veiklomis ir užsiėmimais. Vaikai geba atkurti svarbius fizinius, psichologinius ir emocinius potyrius, kurie sudaro pagrindą tolimesniam mokymuisi bei žingeidumui. Darželis yra vaikų rengimosi mokyklai bei tęstiniam mokymuisi pradai, čia užsimezga intelektualinio elgesio pradmenys. Pasakų pasaulio erdvė atlieka "tramplyno" vaidmenį mokslinių žinių pradžiai.

- Perėjimas į mokyklos lygmenį (<https://www.youtube.com/watch?v=xqhXGTIJWmq>).

Ikimokyklinio amžiaus vaikas, darželio auklėjimo dėka, įgunda sukurti ir išlaikyti tinkamus santykius su aplinkiniais žmonėmis, prisitaikyti prie jų supančios aplinkos. Pradėjus eiti į mokyklą, emocinio potyrio intensyvumas priklauso nuo vaiko ryšio su aplinkiniais, dėl šios priežasties pirmoji diena mokykloje, be šeimos narių paramos, būna kupina baimės. Fundamentalus darželio tikslas – paruošti ikimokyklinio amžiaus vaiką etapui mokykloje. Būtent darželyje mažamečiui suteikiama galimybę susipažinti su socialine aplinka, sukurti pamatinius asmenybės formavimo, pažinimo ir bendravimo įgūdžių gebėjimus.

- Įgūdžiai ir žinios, kurie svarbūs vaikams prieš pradėdant lankyti mokyklą (<https://www.youtube.com/watch?v=-e8NLOWmGUA>).

Vaiko kelionė ikimokyklinio ugdymo pakopomis (jaunesniojo, viduriniojo ir vyresniojo amžiaus pakopos) yra ilga ir kupina iššūkių, skirtų menkai pažįstamą pasaulį sudėlioti į "lentinėles". Tokiu būdu skatinamas mokinio asmenybės augimas ir pradėdama pasiruošti kitam vystymosi etapui – mokyklai.

- Pasiruošimas mokyklai ir pereinamasis laikotarpis (<https://www.youtube.com/watch?v=f6SecdW4GNM>).

2-a mokymų dalis – Nekognityvinių socialinių sugebėjimų tobulinimas

Harmoningas ikimokyklinio amžiaus vaiko vystymasis užtikrina sėkmingą žmogaus brendimą. Dažnai šeimos nariai galvoja, jog svarbiausias vaiko vystymosi aspektas yra intelektas. Be abejonės, pažintiniai įgūdžiai sąlygoja sėkmingą vystymąsi (mokykloje ir gyvenime), tačiau vien intelekto nepakanka. Dar ikimokykliniame amžiuje svarbu ugdyti ir lavinti savarankiškumą, savikontrolę, teigiamą socialinę elgseną bei kitus gebėjimus. Žmogaus įvairiapusiškumas, pažintiniai, socialiniai-emociniai ir fiziniai įgūdžiai tarpusavyje priklauso vienas nuo kito – tinkamas vieno aspekto funkcionavimas užtikrina kito elemento veikimą. Savarankiškumas veda į pasitikėjimą savimi, vaiko įgalinimą, norą dalyvauti ir inicijuoti įvairius užsiėmimus. Savikontrolė yra itin svarbu įsiliejant į visuomenę ir padeda formuoti pusiausvyrą santykiuose, kas veda link teigiamos socialinės elgsenos.

2.1 Savarankiškumas

Savarankiškumas yra ypač svarbus aspektas vaiko lavinimui. Dėl šios priežasties, stebint pirmų šešių gyvenimo metų vystymąsi neapsieinama be savarankiškumo vertinimo.

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Savarankiškumas, socialiniai, emociniai bei bendravimo įgūdžiai, kaip ir motoriniai, yra kita dėlionės dalis rodanti harmoningą vaiko vystymąsi ir sėkmingą įsiliejimą į gyvenimą. Jauname amžiuje savarankiškumas yra apibrėžiamas kaip gebėjimas atlikti atitinkamam amžiui būdingas nepriklausomas užduotis ar dienos darbus (valgymas, apsirengimas, prausimasis vienam ir kt.).

- Montesori pedagogika pabrėžia, kaip savarankiškumas yra svarbus vaiko vystymuisi (<https://www.youtube.com/watch?v=sC77zf35mlc>).

Savarankiškumas yra vienas iš pagrindinių elementų sudarančių pasitikėjimą savimi. Vaiko supratimas, jog jis geba atlikti atitinkamus darbus pats, didina jo nepriklausomumą. Taip pat veikiamas jo pasitikėjimas savimi ir sprendimų priėmimas nenaudojant aplinkinių asmenų pagalbos. Nesant savarankiškumui problemų sprendimo gebėjimai yra nediskutuotini.

Gebėjimas būti nepriklausomu yra pamažu tobulinamas pasitelkiant suaugusių pagalbą ir skatinimą. Kiekvieno vaiko individualūs poreikiai skiriasi tiek siekiant savarankiškumo, tiek paramos iš aplinkinių atžvilgiu. Skirtingų etapų metu yra formuojami įpročiai susiję su: perėjimu iš visiško pedagogo palaikymo poreikio į pasyvų jo dalyvavimą (suvokimas ir atlikimas įvairių veiksmų, kuomet jie yra išreiškiami mokytojo, pavyzdžiui: „nusirenk viršutinį rūbą“, „įsidėk šaukštelį į burną“ ir kt.), veiksmė dalyvaujant kartu su pedagogu (pakelia rankas, kad vaikas galėtų nusimauti rūbą, gelbsti įkišti koją į batą ir kiti), vėliau – savarankiškai atliekant veiksmą (dalinai ar visiškai, atsižvelgiant į vaiko galimybes).

- Idėjos pedagogams, kaip formuoti vaikų savarankiškumą (<https://www.youtube.com/watch?v=SxIFzrfdqa4>)
- Idėjos tėvams, kaip formuoti vaikų savarankiškumą (<https://www.youtube.com/watch?v=wOZSGCG3IAU>)

2.2 Savikontrolė

Savikontrolė, dar vadinama pirmąją supergalia, yra gebėjimas išvystomas per ilgą laiką ir yra užtrunkantis skirtingai kiekvieno individo atveju. Kuomet kalbama apie savęs kontroliavimą, išsiskiria trys aspektai: gebėjimas atsilaikyti nuo momentinių impulsų ar poreikių, emocinių reakcijų valdymas, gebėjimas nukelti tam tikrą atlygį ir ne tokio malonaus užsiėmimo tęsimas. Norint tinkamai pažvelgti į savikontrolę reikia vengti kraštutinumų. Tai svarbu, nes savikontrolės perteklius ar trūkumas neigiamai veikia vaiką. Stokojant tokio gebėjimo vaikas bus impulsyvus, nenusipėjamas, turės sunkumų iki galo atlikti tam tikras užduotis. Egzistuojant pertekliui – vaikas bus nelankstus, susivaržęs, jam stigs spontaniškumo.

Siekiant geriau suprasti, kodėl vaikams svarbu kontroliuoti impulsus, derėtų pažvelgti į savikontrolės svarbą vaikų gyvenime pagrindžiančius tyrimus. Naudingi savęs kontroliavimo aspektai yra aptinkami artimoje ir tolimesnėje vaiko ateityje. Atsižvelgdami į savikontrolės svarbą kiekvieno iš mūsų gyvenime mokslininkai šį gebėjimą įvardino raktu į sėkmingą ateitį.

- Kaip atpažinti vaiką, siekiantį savikontrolės, ir kaip galima jiems padėti (https://www.youtube.com/watch?v=H_O1brYwdSY)

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Pirmame gyvenimo etape savęs kontroliavimas stimuliuoja vaiko intelekto vystymąsi. Kiekvienas turi nepriimtinių norų (norėjimas ką nors sužeisti ar pažeminti, kažką sugriauti ir kiti). Žinojimas, jog vaikas negali vieno ar kito troškimo realizuoti verčia jį ieškoti priimtinių sprendimų. Pavyzdžiui, supykęs vaikas, norintis sužaloti kitą, turės ieškoti kitų būdų išreikšti savo pyktį (žodžiais ar žaidimo pagalba, kuomet jis kovos prieš įsivaizduojamą asmenį bei kiti būdai). Tokiu keliu vaikas yra skatinamas naudoti ir vystyti vaizduotę, kūrybiškumą, mąstymą, kalbėseną, o visa tai veda prie intelekto vystymosi.

- Užsiėmimai, skirti intelekto vystymuisi (https://www.youtube.com/watch?v=B7C9Cs6_DH8)

2.3 Pozityvus socialinis elgesys

Prosocialus elgesys (bet koks elgesys naudingas kitam žmogui ar žmonių grupei) priklauso plačiai elgsenos kategorijai ir yra visuomenės teigiamai vertinamas. Toks elgesys turi pozityvius rezultatus ir prisideda prie fizinės ir psichologinės žmonių gerovės. Ši plati kategorija apima: pagalbą, altruizmą, praeivių intervenciją, bendruomenės pagalbą, draugystę, labdarą, pasiaukojimą, užuojautą, pasitikėjimą ir daugelį kitų aspektų. Sąlyginis faktorius išlieka visuomenės kriterijus, pavyzdžiui, jei kažkas elgiasi antisocialiai, tačiau yra teigiamai vertinamas visuomenės (pavyzdžiui individo kova ginant savo šalį), tai tampa prosocialiu elgesiu.

Prosocialinė ir antisocialinė elgsena nėra įgimta, tai pasiekama mokymosi eigoje.

Mokymasis veda prie elgsenos pokyčių. Asmuo išmoksta socialaus elgesio pagal atliktų veiksmų pasekmes. Esmė: asmens elgesys yra priimamas (tuomet elgesys yra kartojamas) arba nepriimamas (tokio elgesio yra vengiama) kitų žmonių. Pavyzdys: vaikas elgėsi agresyviai su kitais vaikais, jis spardėsi, atiminėjo žaislus ir žaidė vienas, mokiniai pasiskundė dėl tokio elgesio pedagogui. Po kurio laiko vaikui atvykus į klasę, kiti iš kurių buvo tyčiotasi nepriėmė jo į grupę, nesikalbėjo su nedraugišku vaiku pertraukų metu. Pedagogas pastebėjo, jog girdėjo agresyvųjį vaiką sakantį kitiems „Priimkite ir mane“. Šio vaiko agresyvus elgesys turėjo neigiamas socialines pasekmes ir to pasekoje vaikas buvo atskirtas nuo kitų. Tokiu atveju mokinys privalo keisti savo elgesį, antraip jis liks izoliuotas.

Skatinimai ir bausmės yra socialinės priemonės, kurios įtakoja ar pasikartos atitinkama elgsena ar ne. Atlygis (teigiamas paskatinimas) veda link didesnės tikimybės tokios elgsenos pasikartojimui.

- Prosocialinė elgsena (<https://www.youtube.com/watch?v=pKzNZY2vzD0>)

Norint užkirsti kelią nepageidaujamui elgesiui, labai svarbu identifikuoti antisocialinio elgesio šaltinį ar priežastį bei tinkamiausia intervencijos metodą. Daugeliu atveju **kai vaikai būna pavargę, mieguisti ar nuliūdinti, jie yra linkę elgtis nepageidaujamai**. Tokiais atvejais pedagogų vaidmuo yra padėti mokiniui identifikuoti netinkamo elgesio priežastis ir kartu atrasti būdą nusiraminti. Pavyzdžiui, jei vaikas elgiasi agresyviai derėtų jam padėti suprasti šiuos jausmus, patikinti, kad toks elgesys yra nepriimtinas ir padėti atrasti galimą problemos sprendimą (naudojant gelbstinčius klausimus) ar kitaip skatinti teigiamą socialinį elgesį (jaučiant poreikį rėkti – tokia elgsena gali trikdyti kitus – spragtelėti pirštais – prosocialinis elgesys).

- Agresyvių vaikų valdymas (https://www.youtube.com/watch?v=8Ts-7C_H6J8)

3-čia mokymų dalis – Polinkis mokytis

Norint tinkamai suvokti mokymosi motyvaciją nederėtų jos sieti vien su besimokoma disciplina, bet nepamiršti aplinkybių pagal kurias vaikas mokosi ir supranta atitinkamą didaktinę veiklą. Motyvacija skiriasi nuo kitų emocijų, pavyzdžiui, entuziazmo ar susidomėjimo, nes šios pasireiškia spontaniškai, o tuo tarpu motyvacija rodo apgalvotą pasirinkimą atkakliai pasiekti užsibrėžto tikslo. Ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpe nesąmoningas dėmesys dominuoja lyginant su sąmoningu. Kadangi pirminių veiklų reguliavimo sistema yra nepakankama, atsiradus papildomiems sensoriniams dirgikliams, vaiko dėmesys lengvai nukrypsta nuo pirminės užduoties.

Mąstysenos vystymuisi viena iš esminių struktūrų yra santykinų ryšių plėtimas. Vaikas tampa imlesnis, siekdamas įgyti elgsenos normų ir taisyklių. Įgūdžiai susiję su apsirūpinimu maistu, higiena, apsirengimu didina vaiko savarankiškumą.

Vystyti ir tobulinti vaiko atsakingumą galima etapais, atsižvelgiant į individualų atvejį. Derėtų atsižvelgti į kiekvieno vaiko gebėjimą mokytis, esamą šeimos modelį, tvirtą ir nepalenkiamą tėvų paramą, vaiką supančią aplinką ir jos poveikį vystymuisi (šeima, mokykla, draugai).

3.1 Motyvacija mokytis

Motyvuotas vaikas pedagogui yra toks, kuris įdėmiai klausosi pamokose ir siekia tinkamai atlikti visas paskirtas mokomąsias užduotis. Derėtų pripažinti, jog motyvacija yra pradai, raginantys atlikti vieną ar kitą užduotį. Kitaip tariant, kuo aukštesnė motyvacija, tuo puikesni rezultatai, kitu atveju – be motyvacijos mokytis neįmanoma.

Motyvuoti mokinius yra sunku, tačiau sėkmingo darbo vaisiai yra itin saldūs. Vaikai vedami motyvacija yra entuziastingi ir dalyvauja klasės veiklose paversdami kiekvieną užduotį savotišku nuotykiu. Klasės aplinka yra svarbus veiksnys gerinantis vaiko įsitraukimą, kurį taip pat didina IT priemonių naudojimas ir pozityvi atmosfera.

- Vaikų įtraukimas ir motyvavimas (<https://www.youtube.com/watch?v=s9yOOwGYYfU>).

Mokyklos kontekste, motyvacija yra skatinantis bei pasisekimą lemiantis veiksnys, kurio dėka yra išlaikomas atitinkamas mokinio elgsenos: pamokų lankymas, klasės ir namų darbų atlikimas, sėkmingas užduočių atlikimas ir daug kitų. Stokojantis motyvacijos vaikas neįsitraukia į mokomąsias veiklas.

- Gydytojas ir autorius Lee Hausneris dalinasi žiniomis, kaip galima motyvuoti vaikus (<https://www.youtube.com/watch?v=ln9yN8aGQFM>).

Norint užtikrinti mokymosi proceso sėkmingumą mokykloje ir vaiko įsitraukimą į galimas veiklas, yra svarbus optimalus motyvacijos lygis. Toliau pateikiami keturi, kiekvienam mokytojui sektini dalykai, siekiant išlaikyti mokinių susidomėjimą ir motyvaciją pamokų metu:

- Svarbu, kad vaikai jaustų skatinimą

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Ikimokyklinio amžiaus vaikai siekia pripažinimo ir paskatinimo iš jų mokytojų. Taip pat jie yra labiau linkę mokytis jei jų darbas yra pastebėtas ir įvertintas. Klasėje bus pozityvi atmosfera, jei mokiniai bus išklaustyti ir jausis gerbiami.

- *Ikimokyklinio amžiaus vaikams reikia būti įtrauktiems*

Vienas iš vaikų skatinančių metodų (taip pat mokačių atsakingumo) yra įtraukti juos į klasės veiklas. Veikla grupėje tampa kur kas smagesnė, jei kiekvienas vaikas yra įpareigotas. Tokios veiklos gali būti nuo tvarkos palaikymo iki klasės dekoravimo.

- *Vaikai nori gauti "apdovanojimus"*

Lūkesčių ir įvykdomų tikslų nustatymas skatina mokinius dalyvauti, tačiau kartais situacija reikalauja papildomos motyvacijos. Maži apdovanojimai džiugina ir motyvuoja vaikus, taip pat drąsina įveikti savo ribas. Toks skatinimas suteikia vaikui pasitenkinimą ir skatina dirbti tikslingai.

- *Mokiniai teigiamai atsako į kūrybiškumą*

Įvairios veiklos gali būti praturtinamos vaizdine medžiaga. Laikas praleistas pamokų metu negali būti nuobodus, norint užkirsti tam kelią klasę galima dekoruoti vaikų atliktais projektais, sukurtais stendais, paveikslais ar kitais meno kūriniais. Mokinių motyvacija yra kone svarbiausias mokymosi aspektas, kurio pagalba yra pasiekiami optimaliausi rezultatai.

- *Patarimai siekiant didinti vaikų motyvaciją ir susidomėjimą*
(https://www.youtube.com/watch?v=V464z_EQPBE)

3.2 Atidumas ir įžvalgumas

Vaikas ne tik mokosi žaisti, bet ir žaizdamas lavinasi. Tuo pačiu metu gilina kognityvinius įgūdžius ir atsipalaiduoja.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpe nesąmoningas dėmesys dominuoja lyginant su sąmoningu. Kadangi pirminių veiklų reguliavimo sistema yra nepakankama, atsiradus papildomiems sensoriniams dirgikliams, vaiko dėmesys lengvai nukrypsta nuo pradinės užduoties. Pavyzdžiui, davus atidaryti dėžę su viduje esančiais kamuoliais, iš pradžių vaikas pradeda rūpestingai atlikinėti užduotį, tačiau išgirdęs garsus iš dėžės vidaus, pereina prie kito metodo – dėžę krato, varto.

Trijų metų vaikai negali sutelkti dėmesio į vieną žaidimą ilgesniam laikui nei 10-15 minučių, tačiau šešerių metų amžiaus gali praleisti prie to pačio užsiėmimo vidutiniškai 45-50 minučių.

- *Vaiko Viduje programos steigėjos Susan Kaiser Greenland taikoma meditacijos praktika suaugusiems. Naudojant šį metodą buvo pastebėtas vaiko koncentracijos tobulėjimas, taip pat geresnis streso valdymas* (<https://www.youtube.com/watch?v=LpMvTTlr2p4>)

Yra pastebimas valingo dėmesio išlaikymo sumažėjimas, dėl didesnio nesąmoningo dėmesio išsivystymo negu valingo. Vaikų, ypač priklausančių mažesnėms grupėms, dėmesys yra lengvai nukreipiamas nuo pedagogo paskirtos užduoties atsiradus ryškesniems dirgikliams. Pavyzdžiui, paskyrus vaikui pastatyti

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

namelį iš kubelių, jis pradeda rūpestingai dėlioti namelį, tačiau kuomet jo dėmesį atkreipia krentančio kubelio garsas, vietoje dėliojimo tęsimo vaikas pradeda griauti savo statinį.

Dėl nepakankamo ikimokyklinio amžiaus vaikų sąmoningo atidumo tobulinimo, jų gebėjimai išlaikyti dėmesį yra paveikiami daugeliu faktorių. Daugeliu atveju atidumo išlaikymas priklauso nuo emocinės vaiko būklės ir esamu iki šiol atlikto veiksmo susidomėjimu.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų tarpe nesąmoningo dėmesio išlaikymas yra ganėtinai geras. Kartais vaikas neatlieka paskirtos užduoties, nes tuo metu jo dėmesys yra sutelktas į kitą veiklą. Vaikų atidumas yra charakterizuojamas pagal jų amžių, taip pat pagal veiklų sunkumą ir lankstumo trūkumą. Dėl šių priežasčių vaikas susiduria su sunkumais koncentruodamasis į sudėtingesnes situacijas, mėgina keisti vieną veiklą kita ar daugiau dėmesio skiria pašaliniam užsiėmimams.

- Įvairaus amžiaus vaikų dėmesio sukaupimas (<https://www.youtube.com/watch?v=tvSNzplLFIE>)

Vystyti ikimokyklinį vaikų savanoriškumą yra svarbu norint jį paruošti mokyklai. Kitas svarbus pasiruošimo aspektas yra pagauti ir išlaikyti sąmoningą vaiko dėmesį naudojant kalbos elementus.

- Ikimokyklinio amžiaus vaikų valingo dėmesio išlaikymo tobulinimas (<https://www.youtube.com/watch?v=ImysaeJXjCw>).

3.3 Prisitaikymas prie pokyčių

Natūralios raidos metu, atsiradus pokyčiams, elgsenos pokyčiai yra neišvengiami. Kuomet tokių pakitimų yra tikimasi ir palaipsniui jiems ruošiamasi, numatomi teigiami pokyčiai. Pokyčiai ikimokyklinio amžiaus vaikų gyvenimuose yra dažni. Greta matomų somatinio ir psichologinio vystymosi pastebimi ir santykio su aplinka pokyčiai. Pasibaigus ikimokyklinio ugdymo etapui darželyje, šeimos vaikams yra iškeliami nauji reikalavimai ir lūkesčiai lyginant su ankstesniu gyvenimo periodu. Šie pasikeitę reikalavimai apsunkina vaiko prisitaikymo mokykloje galimybes, tuo pačiu komplikodami elgsenos pokyčius.

Darželio lankymas yra svarbus gyvenimo įvykis. Prisitaikyti prie visiškai naujos aplinkos nėra paprasta. Atsižvelgiant į socialinį – kultūrinį statusą ar šeimos sukurtą aplinką, ne visi vaikai vienodai prisitaiko prie darželiuose taikomos mokomosios metodikos. Kai kuriems iš jų gali kilti keblumų adaptuotis naujoje aplinkoje. Kelias dienas trunkantis nenoras keliauti į mokyklėlę yra normalus vaikui, kuriam neteko būti atskirtam nuo šeimos ilgesniam laikui. Tačiau atsiradus pasikartojantiems ir ilgai trunkantiems nusiskundimams derėtų pažvelgti į juos atidžiau. Dažniausiai pasitaikantis tokios emocijos išreiškimas yra pyktis ir verkimas.

Ikimokyklinukas, prieš pradėdamas lankyti darželį, turi suprasti įsiliejimo į žmonių grupę svarbą. Taip pat svarbu išmokti bendradarbiauti su tokios pat amžiaus grupės vaikais, tuo pačiu nepamirštant pedagogo reikalavimų. Neretai keblumų sukelia vaikų drovumas, jie gali išsisukinėti nuo bendravimo ar žaidimo su kitais. Tačiau su mokytojo pagalba tokių problemų yra išvengiama. Vaikas pamažu pratinasi prie

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

bendruomeniško gyvenimo, nors iš pradžių gali ir nejauti stipresnių emocijų kitų vaikų atžvilgiu. Vadinamieji „kiti“, vaiko akimis yra grėsmė, kažkas kas gali vaiką trikdyti, atimti žaislus ar nugriauti statinius. Svarbu mokiniui jaustis saugiai ir komfortiškai darželio aplinkoje. Mokyklėlės lankymo pradžioje patiriami sunkumai yra visiškai normalūs ir neturi būti neigiami ar sumenkinami.

Pirmame adaptacijos į darželį laikotarpyje vaikams svarbu įgauti pasitikėjimo savimi ir užtikrintumo, ypač mezgant santykius su naujais asmenimis. Siekiant, kad vaikai galėtų drąsiai atlikinėti vienokius ar kitokius darbus, taip pat svarbu juos tinkamai skatinti ar apdovanoti. Sekantis etapas po pritaipimo naujoje grupėje yra draugysčių užmezgimas tame pačiame individų rate. Gebėjimas pasidalinti žaislais – pirmas žingsnis pozityvios socializacijos link. Nors pradžioje vaikai žaidžia pavieniui, vėliau jie pradeda bendrauti tarpusavyje ir formuoti socialinius santykius. Savarankiškumas ir socialinis pritaipymas yra vienas kitą papildantys veiksniai. Savarankiškumas šiuo atveju reiškia gebėjimą prisitaikyti prie esamos socialinės aplinkos. Atsižvelgiant į tarpusavio ryšius, peršasi išvada, jog integracija į bendruomenę pasiekama per adaptaciją realybėje, o pastaroji negalima be savarankiško vaiko rolių mokymosi skirtinguose amžiaus etapuose sąlygotuose jo gebėjimų ir galimybių.

- *Adaptacijos į darželį proceso paprastinimas, nusistovėjusios tvarkos išlaikymas ir išankstinis dėmesys galimoms problemoms (<https://www.youtube.com/watch?v=umQeTEUKijU>)*
- *Pereinamasis laikotarpis ir kasdienė rutina (<https://www.youtube.com/watch?v=SfvW3TKKAco>).*

3.4 Atsakomybės prisiėmimas

Atsakingumo reikšmė – pareiga atlikti ir atsakyti už veiksmą, reaguoti, taip pat pripažinti padarinius ir už juos atsakyti. Svarbu kuo anksčiau supažindinti vaiką su atsakomybės prisiėmimu. Tai svarbu siekiant, kad vaikas gebėtų savarankiškai atlikti namų darbus ir galėtų sisteminti savo kasdienę rutiną.

- *Patarimai auklėjant atsakingą vaiką (<https://www.youtube.com/watch?v=KYnJCIVtEUw>)*

Vaikas išmoksta atsakomybės stebėdamas ir pamėgdžiodamas suaugusius, sulaukdamas jų pritarimo ar kitokio paskatinimo. Kuomet suaugę pagiria, paskatina ir pritaria vaiko elgesiui, tai vysto jo pasitikėjimą savimi ir motyvuoja išlikti atsakingu. Tėvų pastangos turi būti derinamos su pedagogų, ir laikui bėgant bus matomi rezultatai, kurių siekiant būtina atsižvelgti į vaiko amžiaus vystymosi ir gebėjimų ypatumus.

- *Naudingi patarimai pedagogams (<https://www.youtube.com/watch?v=HGuUHJ1wIKU>)*

2-3 metų amžiaus vaikai gali savarankiškai atlikti paprastas užduotis esant suaugusių priežiūrai. Reikia nepamiršti, jog vaikas dar negali atskirti gero ir blogo elgesio dėl neišsivysčiusios savikontrolės. Dėl šios priežasties suaugęs turi svarbią rolę gelbstint tai suvokti. Vaikai gali būti mokomi bendradarbiauti su suaugusiais, pavyzdžiui, apsirengiant ar tvarkant rūbus.

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

3-4 metų amžiaus vaikas pradeda vystyti savikontrolę ir suvokia tėvų atliekamus veiksmus juos imituodamas. Šiuo laikotarpiu vaikas elgiasi atsižvelgdamas į tai ar yra teigiamai skatinamas ar sulaukia bausmės už savo veiksmus. Vaikai gali atlikti daugelį darbų, pavyzdžiui, stalo ruošimas valgiui, savarankiškai apsirengti ar susitvarkyti rūbus, kurių dėka jie įgauna savarankiškumo. Tuo pačiu, vaikus domina žaidimai su kitais, kur jie išmoksta dalintis žaislais, atkreipia dėmesį į neigiamas nepageidaujamo elgesio pasekmes.

4-5 metų amžiaus vaikai toliau imituoja suaugusius. Svarbu, kad tėvai toliau prižiūrėtų vaiko savarankiškumo vystymąsi atliekant įprastus namų ruošos darbus. Šiuo laikotarpiu vaikai tampa nepriklausomi kasdienėse veiklose, tokiose kaip valgymas ir savęs priežiūra (apsirengimas, prausimasis, naudojimas tualetu). Taip pat, gali būti atsakingas už savo kambario tvarką ir priežiūrą.

5-6 metų vaikai išvysto daugybę manierių, tačiau tėvų priežiūra vis dar yra reikšminga. Šiuo laikotarpiu rekomenduojama suaugusiems suteikti vaikui pasirinkimus, iš kurių jis galėtų savarankiškai rinktis, taip sudarant nepriklausomybės įspūdį. Tokiu būdu vaikas yra geriau pažindinamas su padariniais už jo priimtus sprendimus. Vaikas gali atlikti tokius namų ruošos darbus kaip tvarkymasis, stalo ruošimas (<https://www.youtube.com/watch?v=Ksd3eNWmi4k>), rūbų rūšiavimą ir dėliojimą. Tuo pačiu svarbu, kad vaikas galėtų praleisti laiką žaisdamas įvairiose socialinėse erdvėse su bendraamžiais, suaugusiems patariama laikytis žaidimų nustatytų taisyklių.

4-ta mokymų dalis – Kaip elgtis susidūrus su kultūrine įvairove bei vaikų įtraukimu

Įtraukiantis ugdymas (angl. Inclusion) apima visas priemones ir veiksmus, reikalingus užtikrinti pilnavertį žmonių dalyvavimą visuomenėje, nepaisant vienokių ar kitokių specifinių bruožų (rasė, kalba, kultūra, lytis, negalia, socialinis statusas, amžius ir kiti).

Pagrindinis įtraukties principais grindžiamo mokymo tikslas yra kovoti su diskriminacija, socialine atskirtimi bei gerbti visoms socialinėms grupėms priklausančių individų teises, pripažįstant jų įvairumą. Integuota visuomenė pasižymi pagarba individualios asmenybės tapatumui, išlaikanti pusiausvyrą tarp individų teisių ir įsipareigojimų visuomenei.

Įtraukties principais veikianti mokykla turėtų palengvinti prieigą prie kokybiškos edukacinės sistemos, kurios centre yra besimokantysis. Edukacija visiems gali reikšti bendrą esamos sistemos tobulinimą, atsižvelgiant į papildomą pagalbą atitinkamiems vaikams. Įprastas vaikų skirstymas į grupes pagal jų vystymosi ir mokymosi ypatybes yra pakeičiamas į netradicinį metodą, kuomet kiekvienas vaikas yra vertinamas individualiai pagal jo mokymosi ritmą ir stilių.

4.1 Pliuralistinis požiūris

Integracija anksčiau buvo matoma kaip specifinių edukacinių poreikių turinčių vaikų įtraukimas į mokyklos veiklą. Pagal naują mąstymą, įsiliejimas įgauna kitokią prasmę. Atlikus tyrimus pasitvirtino, jog ne visi

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

vaikai gali įvykdyti mokyklos iškeltus lūkesčius. Tuo pačiu buvo pastebėta, jog taikant tinkamą ugdymo metodiką, mokymosi ir įvertinimo būdus, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualų procesą ir ritmą, visi mokiniai sėkmingai progresuoja mokykloje, kai kuriais atvejais pranokdami pirminius lūkesčius. Pedagogai dalyvaujantys įtraukiančio ugdymo procese turėtų koncentruotis į veiklas, kurios pasitelkia darbą grupėse, savitarpio pagalbą, bendradarbiavimą, skatinti pagarbą visoms kultūroms. Tuo pačiu, svarbu nuolat stebėti taikomo mokymo modelio efektyvumą atsižvelgiant į kiekvieno vaiko vystymosi lygmenį. Įtraukiančio ugdymo ašis – kūrybiškumas, apgalvotas ugdymo proceso organizavimas, kuris užtikrina mokinių kūrybinio potencialo augimą.

- Kokia yra pliuralistinio požiūrio prasmė? (<https://www.youtube.com/watch?v=Hs0SndgWqXo>).

Pageidaujama, jog darželis taptų pirmąja įtraukiančio ugdymo mokymosi aplinka. Kadangi tai pirma vieta, kur vaikai yra supažindinami su pokyčiais jų aplinkoje, taip sudaromos puikios sąlygos sklandžiam pereinamajam laikotarpiui. Nederėtų stebėtis, jog darželyje, naujoje, nepažįstamoje aplinkoje vaikai jaus nerimą, baimę. Pastebimi tarpusavio skirtumai – aukštis, svoris, plaukai, oda, rūbai, kalba, lytis, etninė grupė, negalios, materialinė situacija, šeima, jos istorija ir daug kitų skirtumų. Pagal esamus įstatyminius, administracinius, didaktinius, socialinius ir psichologinius aspektus, šie skirtumai gali turėti dvigubą poveikį: raidos sutrikimus ar streso šaltinius, ypač jei jie nebus tinkamai suvaldyti. Siekiant sukurti tinkamas sąlygas vaikų ugdymui pirmiausia reiktų įgalinti žmogiškuosius išteklius (pedagogus, prižiūrintį personalą, kitus specialistus, šeimą, bendruomenę ir kt.) artimai dalyvaujančius edukaciniame procese. Integruota aplinka atspindi kiekvieno individo poreikius, gerina visų vaikų pasisekimą, vysto pagarbą ir savivoką, moko teigiamai žvelgti į žmonių skirtumus, skatina bendrauti tarpusavyje visomis temomis, mažina diskriminaciją ir stereotipų formavimąsi.

- Būsimų pilnamečių ugdymas (<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729E.pdf>)

4.2 Mokymo patarimai siekiant integruoti vaikus

Būsimų suaugusiųjų ruošimas. Norint, kad darželio aplinka atitiktų savo paskirtį reiktų užtikrinti:

- Aplinką, atitinkančią vaikų ir dirbančio personalo poreikius, teises ir pareigas;
- draugišką atmosferą, atvirą ir tinkamai dekoruotą erdvę;
- skirtumų tarp vaikų supratimą ir priėmimą;
- demokratiją ir vienybę dirbant komandomis;
- sąžiningumą;
- tinkamą atsaką atsižvelgiant į susiklosčiusią situaciją;
- lankstumą ir prisitaikymą prie pokyčių;
- mokėjimą priimti ir integruoti visus vaikus;
- kiekvieno individo įgūdžių, pomėgių, gebėjimų, sunkumų ir kitų bruožų gerbimą

Aukščiau minimi integraciniai tikslai yra svarbūs, siekiant užtikrinti vaikų ugdymą ir edukacinių procesų naudą formuojant tolerantišką ir nediskriminuojantį vaikų požiūrį. Įtraukiami turi būti visi: turintys negalių

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

ar sergantys chroninėmis ligomis, itin talentingi, skirtingų etninių grupių, prasto socialinio – ekonominio statuso vaikai. Įtraukiančiais principais grįstas ugdymas artimai siejamas su negalių turinčių vaikų specialiais poreikiais, kai kurių mokinių specifiniu edukaciniu poreikiu bei pageidaujamo progreso pasiekimu. Grupėje neegzistuojant pagarbai, trūkstant skatinimo tobulėti, skirtumai tarp vaikų gali tapti rimta problema pasireiškianti agresija, smurtu, atstūmimu ir kitokiu neigiamu elgesiu. Dėl šios priežasties, svarbu atkreipti dėmesį į mokinių skirtumus ir pagal poreikį prie jų prisitaikyti. Integracijos procesas pabrėžia mokyklos poreikį keisti savus principus norint tinkamai atkreipti dėmesį į vaikų reikmes.

➤ Vaikų poreikiai (<https://www.youtube.com/watch?v=mVRYSC8YyYA>)

Privalomi reikalavimai įtraukiančiai aplinkai (<https://www.youtube.com/watch?v=8BVvImZcnkw>). Šie reikalavimai yra parankūs visiems mokiniams siekiant tobulinti esamą ugdomąją metodiką. Vaikų išskirtinumas gali tapti nešališka ugdymo galimybe, kuomet pedagogai laikosi toliau minimų instrukcijų:

- sudominančių mokomųjų priemonių naudojimas;
- lavinamųjų komplektų paruošimas kiekvienam vaikui;
- individualizuoti mokymąsi ir žaidimus;
- gerbti mokymosi stilius;
- atsakomybių skirstymas;
- naudoti esamą vaikų patirtį;
- rekomenduoti komandinį darbą;
- skatinti vaikus reikšti mintis, argumentus, įsijausti į kitų situaciją, būti lankstiems.

Laikantis šių rekomendacijų, kuriama teigiama aplinka už vaikų gerovę atsakingiems asmenims bei patiems vaikams. Pavyzdžiui, socializacija yra mokoma per bendravimą ir komunikavimą. Vaikai bendrauja su kitais mokiniais, sužino apie jų pomėgius ar pirmenybės teikimą tam tikroms veikloms (vieniems labiau patinka piešti ar tapyti, kitiems priimtinau yra groti instrumentu, o dar kitiems („pasakotojams“) patinka kurti poetas ar istorijas, taip pat gali būti labiau mėgstančių sportą ir t.t.). Toks ryšių formavimas yra puikus kuriant tarpusavio santykius, tuo pačiu lavinant vaikų mąstyseną.

4.3 Mokymo patarimai susiję su įvairiatautiškumu

Harmoningui vaiko auklėjimui svarbus tarpkultūrinis ugdymas, kuris tampa ideologine galimybe demokratinėse valstybėse. Tokio auklėjimo esmė yra paruošti ateities piliečius suvokti ir orientuotis sparčiai besikeičiančioje vertybių sistemoje. Siekiant vystyti tokį suvokimą pedagogai turi pabrėžti šios ideologijos esmę mokymo programose ir dėstant skirtingas temas. Nepaisant to, svarbu išlaikyti ugdymo prioritetus, įvertinti vaikų įgūdžius ir elgseną santykiuose su šeima bei juos supančiais žmonėmis, suteikti galimybę bendrauti naudojant kūrybiškus metodus, užtikrinti bendradarbiavimą, abipusę pagarbą, pasitikėjimą ir toleranciją išsiskiriančioms nuomonėms.

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Integralus ir tarpkultūrinis ugdymas skatina tolerantišką ir atvirą bendravimą, supratingumą, skatina suvokti ir gerbti kultūrinius skirtumus. Dėka to yra išugdomas pozityvus požiūris į lygiateisiškumą nežeminant kito savo autoritetu.

- Tinkamos praktikos modelis naudojamas tarpkultūriniame darželyje (<https://www.youtube.com/watch?v=XWg-ZrV3wPk>)

Taip pat, tarpkultūrinis modelis remia mokyklos politiką suvienodinančią edukacines galimybes bei strategijas propaguojančias kultūrinius skirtumus norint juos panaudoti mokomaisiais tikslais. Tarpkultūrinis modelis neturėtų būti apribotas viena disciplina, o susijęs su dvejomis ar daugiau mokomų dalykų. Tuo pačiu, šis modelis turėtų būti taikomas ir už mokyklos ribų (šeimoje, socialinėse grupėse, kitose įstaigose, bendruomenėse, žiniasklaidoje). Nepamirštama ir pedagogo rolė, kuri svarbi stebint galimus pokyčius vaikų susidomėjime, kūrybiškume, rodomoje iniciatyvoje.

Žaidimų įdėjos tinkamos ikimokyklinio amžiaus vaikams:

- iššūkis pasisveikinti kuo daugiau skirtingų kalbų ar jas išvardinti;
- vaikams siūloma į mokyklą atsinešti išskirtinį apdarą būdingą jų kultūrai ir pristatyti rūbą kitiems (pavyzdžiui, papasakoti apdaro kilmės istoriją);
- tarptautinis piknikas – kiekvienas vaikas atsineša tam tikrai šaliai būdingą užkandį ar patiekalą, taip pat plačiau papasakoja apie jį kitiems ir kartu ragauja;
- teminės vakaronės;
- Hai – Hui per pasaulį – vaikai išsirenka nepažįstamą šalį ar kultūrą ir tuomet dienos užsiėmimai būna specifiniai – pasisveikinimas kita kalba, charakteringu valgių menu, virtualiu apsilankymu muziejuje, vietinių istorijų pasakojimas bei kitos veiklos.

Svarbu paminėti Appel Montessori darželį Jungtinėse Amerikos Valstijose (https://www.youtube.com/watch?v=PKNf_-iXO6Q).

4.4 Įvairiatautės erdvės ruošimas mokiniams ir jų šeimoms

Norint pasiekti integravimo ir tarpkultūrinio ugdymo tikslus (<https://www.youtube.com/watch?v=Mvd5ZBEujH4>) nepakanka apsiriboti mokykloje taikomais lavinimo būdais, dėl to tėvų indėlis yra toks pats svarbus kaip pedagogų. Šeimos nariai gali įsitraukti į mokyklos gyvenimą, pasikliauti suformuotomis metodikomis, skatinti atsiskleisti vaikų talentams ir įvertinti jų pasiekimus. Tėvai neturėtų savęs varžyti, jei jų vaikui reikalingi specialūs edukaciniai poreikiai, tokiu atveju jiems derėtų pripažinti jų atžalos išskirtinumą ir priimti vaiką kaip individualų, savitą asmenį. Taip pat, tėvams rekomenduojama priimti ugdymo įstaigos ar bendruomenės siūlomas paslaugas (psichologo, socialinio pedagogo ir kitų specialistų), siūlyti mokyklai paruošti ugdymo programą pagal individualius vaiko poreikius, prisiimti atsakomybę ir savanoriauti mokykloje, imtis iniciatyvos ir dalyvauti siūlomose veiklose, dalintis pozityviu požiūriu, išlikti gerais klausytojais.

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Vaiko tolerancijos vystymui labai svarbi šeimos-vaiko-darželio triada. Šių dviejų, artimiausių vaikui aplinkų bendradarbiavimo dėka suformuojami pagrindai ugdymui. Tai svarbu norint išugdyti lanksčius ir gebančius prisitaikyti suaugusiuosius.

Veiklos darželyje prie kurių prisijungti gali tėvai.

- Šeimos savaitė (<https://www.youtube.com/watch?v=XNi3XijDkPc>)

Veiklos metu be vaikų įtraukiami ir kiti šeimos nariai. Tikslas pristatyti savą kultūrą, papročius ar kitokius svarbius gyvenimo įvykius. Naudojama daugybė instrumentų (nuotraukos, vaizdo įrašai, dainos), kitokios priemonės (apanga, virtuvės reikmenys ir t.t.) ar, esant galimybei, apsilankyti vaiko namuose.

- Tėvo diena (<https://www.prekinders.com/fathers-day-activities-kids/>)

Ši veikla tiesiogiai įtraukia vaikus ir jų tėvus (ar kitą vyrškos lyties šeimos atstovą – senelį, dėdę ir pnš). Dažnai siejama su specifinių kultūrinių objektų gaminimu – muzikos instrumentu, žaislu, puodyne ir kt. Gautas gaminytis gali būti padovanotas ar paaukojamas tam tikros progos atveju (Tarptautinė Vaikų diena, Žiemos šventės), taip pat vaikai gali būti įtraukiami į gaminio dovanojimą ar aukojimą (atsižvelgiant į amžių).

- Tėvai, įvairovės atstovai (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815023551>)

Šios veiklos centras nėra pačių šeimų įvairiakultūriškumas. Tikslas – reikalauja pasidomėti apie pamirštas arba mažiau žinomas kultūras, pristatyti naujas žinias ir paruošti interaktyvų pristatymą. Šios prezentacijos turi būti įtraukiančios norint geriau sudominti vaikus.

- Tarptautinė šeimų stovykla (<https://www.youtube.com/watch?v=R-m-nwTexU8>)

Veikla pagrindžiama tarptautine parteryste tarp darželių ir stovyklaviečių kitose šalyse. Esmė susipažinti su skirtingomis kultūromis ir jų atstovais.

Tarpkultūrinio ugdymo tikslas yra tobulinti edukacinę sistemą, pripažįstant esamus kultūrinius skirtumus toje pačioje visuomenėje. Taip pat atkreipti dėmesį į ugdymo sistemų skirtumus kitose kultūrose, kurie gali būti siejami su etninių grupių atskyrimu ar izoliavimu. Viena iš įvairiakultūrio ugdymo teigiamų pusių yra dialogas, asmuo yra skatinamas domėtis kitomis kultūromis bei supažindinti kitus su savo. Edukacinė sistema suformuota per tarpkultūrinę prizmę atspindės tarpusavio santykius tarp mokyklos bei kitų mokomųjų institucijų. Ši sistema neapsiriboja vien mokyklos erdve, toks mąstymas įsismelkia į žmonių mintis ir integruojasi į kasdienį gyvenimą. Daugiakultūrinė aplinka egzistuoja ne tik mokykloje, todėl svarbu tai suvokti ir tam ruošti.

- Geros praktikos metodika taikoma Italijos institucijose turinti įvairiakultūrį požiūrį išvystytą menų pagalba (<https://www.youtube.com/watch?v=uebTxzZXafk>) (nuoroda pateikiama italų kalba)

Bendradarbiavimas tarp darželio ir vaiko šeimos – tai pirmoji tėvų bendradarbiavimo patirtis su pedagogikos srities specialistais.

Iš anglų kalbos vertė Ona Ambrazaitytė

No. Ref. 2017-1-ES01-KA201-038373

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.